

SIVISTYSVALIOKUNTA

Lausunto 8/1996 vp

Hallituksen esitys 149/1996 vp

Hallintovaliokunnalle

Eduskunta on 22 päivänä lokakuuta 1996 lähettäessään hallituksen esityksen 149/1996 vp kuntien valtionosuuslaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi hallintovaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi samalla määrännyt, että mm. sivistysvaliokunnan on annettava lausunto hallintovaliokunnalle.

Asian johdosta ovat valiokunnassa olleet kuultavina selvitysmies Heikki Koski ja neuvoteleva virkamies Martti Kallio sisäasiainministeriöstä, lainsäädäntöneuvos Arto Sulonen, apulaisosastopäällikkö Heikki Mäenpää, apulaisosastopäällikkö Simo Juva ja taloussuunnittelu-päällikkö Matti Väisänen opetusministeriöstä, hallintojohtaja Kari Pitkänen ja laskentapäällikkö Martti Kemppainen Opetushallituksesta, kaupunginjohtaja Marketta Kokkonen Espoon kaupungista, kunnanjohtaja Gun Kapténs Luodon kunnasta, kaupunginjohtaja Jyrki Myllyvirta Mikkelin kaupungista, kaupunginjohtaja Gustav Skuthalla Närpiön kaupungista, kaupungin kamreeri Aaro Honkola Seinäjoen kaupungista, sivistystoimen johtaja Mikko Äijälä Hämeenkyrön kunnasta, vararehtori Terttu Pohjolainen Lahden ammattikorkeakoulusta, koulun johtaja Asko Peuraniemi Rovaniemen sairaalakoulusta ja apulaisjohtaja Tytti Vanto-Koivisto Ruutipuiston sairaalakoulusta Seinäjoelta, johtava rehtori Kauko Niinikoski Kalajokilaakson ammattillisen koulutuksen kuntayhtymästä, talousjohtaja Eero Laine Imatran ammattillisen koulutuksen kuntayhtymästä, puheenjohtaja Anssi Rauramo ja pääsihteeri Anssi Lamponen Valtion liikuntaneuvostosta, pääsihteeri Reijo Viitanen Nuorisosiain neuvottelukunnasta, varatoimitusjohtaja Pekka Alanen ja sivistystoimen päällikkö Matti Rasila Suomen Kuntaliitosta, apulaisosastopäällikkö Pentti Aho Opettajien Ammattijärjestö OAJ:stä, puheenjohtaja Matti Holopainen Suomen Teatterijärjestöjen Keskusliitosta, puheenjohtaja Sakari Haukka Suomen Teatteriliitosta, puheenjohtaja, rehtori

Hannu Karvonen ja hallituksen jäsen, apulaisrehtori Hannu Vepsä Yksityiskoulujen liitto ry:stä, puheenjohtaja Kalevi Eronen Koulutus-kuntayhtymien rehtorien yhdistyksestä sekä puheenjohtaja, rehtori Ville Marjomäki ja pääsihteeri Heikki Sederlöf Kansanopistoyhdistyksestä. Lisäksi on saatu kirjalliset lausunnot Suomen Liikunta ja Urheilu SLU ry:ltä, Suomen Museo-liitolta, Suomen sinfoniaorkesterit ry:ltä, Urheiluoipistojen Yhdistys ry:ltä ja Anna Tapion koululta.

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi kuntien valtionosuuslaki sekä muutettavaksi lakia sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta sekä lakia opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta sekä viittätoista muuta lakia.

Valtionosuuksia ehdotetaan vuonna 1997 vähennettäväksi 2 500 miljoonalla markalla ja vuonna 1998 1 300 miljoonalla markalla. Vähennykset jakaantuisivat hallinnonaloittain vuodelle 1996 myönnettyjen valtionosuuksien mukaisessa suhteessa. Vähennykset kohdistuisivat kuntiin yhtä suurina asukasta kohden. Ehdotettavien vähennysten perusteena on valtiontalouden tasapainottamisen tarve. Lisäksi vuoden 1997 valtionosuuksia vähennettäisiin eräiden muiden, vuoden 1997 talousarvioesitykseen liittyvien lakiesitysten mukaisesti. Nämä vähennykset perustuisivat kuntien valtionosuustehtävien muutoksiin ja kuntien menojen vähentymiseen.

Kuntien valtionosuuslaki olisi osin yleislaki ja sisältäisi valtionosuuslainsäädännölle yhteiset määritelmät, menettelytapasäännökset ja siirtymäsäännökset sekä säännökset valtionosuuksien verotuloihin perustuvasta tasausmenettelystä. Erityislakina kuntien valtionosuuslakiin sisältyisivät lisäksi säännökset yleisestä valtionosuudesta ja harkinnanvaraisesta avustuksesta.

Kuntien valtionosuuslaissa säädettäisiin myös laskennallisesti määräytyvien käyttökustannusten valtionosuuksien tai niiden perusteena olevien keskimääräisten markkamäärien tai yksikkökustannusten vuosittaisesta vahvistamisesta ja tarkistamisesta sekä valtion ja kuntien välisestä kustannustenjaon säilyttämisestä.

Valtion ja kuntien välinen kustannustenjako säilytettäisiin periaatteessa sellaisena kuin se on lain tullessa voimaan 1 päivänä tammikuuta 1997. Laskennallisen vertailukohdan muodostaisivat vuoden 1997 valtionosuudet niihin tehtyine muutoksineen vähennettynä vuoden 1998 valtionosuusleikkauksella. Tehtäväkohtaisten valtionosuuksien kustannustenjaon muutosta seurattaisiin joka neljäs vuosi tehtävien valtion ja kuntien yhteisten selvitysten perusteella.

Yleinen valtionosuus säilytettäisiin perusteitaan nykyisen kaltaisena. Kuntien erilaiset toimintaolosuhteet otettaisiin huomioon yleiseen valtionosuuteen sisältyvissä syrjäisyys-, saaristo-, taajama- ja kielillisissä.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusjärjestelmän rakenne ehdotetaan uudistettavaksi. Kunnan valtionosuus ehdotetaan laskettavaksi oppilaan kotikunnan maksuosuusjärjestelmän piirissä nykyään olevan koulutuksen sekä taiteen perusopetuksen, kirjaston ja kunnan kulttuuritoiminnan osalta siten, että pääosin nykyisin perusteiden lasketusta kunnan valtionosuuden perusteesta vähennetään kunnan asukasmäärään perustuva rahoitusosuus. Kunnan rahoitusosuus asukasta kohden on kaikissa kunnissa yhtä suuri. Tällä menettelyllä tasattaisiin kunnille opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuustehtävistä aiheutuvaa rasiutusta. Kunnan rahoitusosuus kattaisi kaikki ne oppilaiden kotikuntien maksuosuudet, joita kunnat ovat nykyään velvolliset suorittamaan oppilaitosten ylläpitäjille joko opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain tai muun lain nojalla. Erillisestä oppilaiden kotikuntien maksuosuusjärjestelmästä ehdotetaan samalla luovuttavaksi.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksen perusteena olevien yksikköhintojen laskemistapaa ehdotetaan erältä osin uudistettavaksi. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetusta laista ehdotetaan lukion ja ammatillisten oppilaitosten oppilaiden opintososiaalisia etuja koskevaan uudistukseen liittyen kumottavaksi lukion ja ammatillisten oppilaitosten oppilaiden kuljetuksen rahoitusta koskevat säännökset sekä eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta säännökset, jotka koskevat laskennallista rahoitusta mainittujen oppi-

laitosten oppilaiden majoittamisesta aiheutuviin kustannuksiin. Rahoituksen myöntämistä ja maksamista koskevia säännöksiä ehdotetaan muutettavaksi siten, että rahoitus kaikilta osin myönnetään ja maksetaan toiminnan järjestämisestä vastaavalle oppilaitoksen tai muun laitoksen ylläpitäjälle. Sosiaali- ja terveydenhuollon ja opetus- ja kulttuuritoimen perustamishankkeiden valtionosuusjärjestelmän menettelyyn liittyviä säännöksiä ehdotetaan myös erältä osin tarkistettaviksi.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut käsiteltäviksi vuoden 1997 talousarvion yhteydessä ja tulemaan voimaan vuoden 1997 alusta.

Valiokunnan kannanotot

Yleistä

Sivistysvaliokunta on keskittynyt lausunnossaan omaan toimialaansa eli opetus- ja kulttuuritoimeen ja siten erityisesti 5.—20. lakiehdotuksiin.

Sivistysvaliokunnassa ovat käsiteltävinä tähän esitykseen liittyvät hallituksen esitykset 156/1996 vp, 160/1996 vp ja 186/1996 vp. Valiokunnan on tarkoitus käsitellä nämä hallituksen esitykset mahdollisimman pikaisesti. Mikäli valiokunta tekee muutoksia mainittuihin esityksiin, se tulee erikseen ilmoittamaan hallintovaliokunnalle näistä muutoksista.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusjärjestelmän rakennetta ehdotetaan muutettavaksi. Esityksessä ehdotetaan, että kunnan valtionosuutta laskettaessa peruskoulut, lukiot, aikuislukiot, ammatilliset oppilaitokset, ammatilliset erityisoppilaitokset, ammattikorkeakoulut, musiikkioppilaitoksissa järjestettävä ammatillinen peruskoulutus, taiteen perusopetus, kunnan kirjastot ja kuntien kulttuuritoiminta muodostavat oman kokonaisuutensa. Tämä kokonaisuus kattaisi siten sen osan opetustoimesta, johon kunnat ovat nykyään lain nojalla velvollisia osallistumaan kotikuntien maksuosuuksien muodossa riippumatta siitä, järjestääkö kunta itse tätä koulutusta. Lisäksi otettaisiin huomioon pelkästään kunnan toimialaan kuuluvat taiteen perusopetus, kunnan kirjastot sekä niihin läheisesti liittyvä kuntien kulttuuritoiminta.

Edellä mainitun lisäksi kunnille myönnettäisiin omien laskentaperusteidensa mukaisesti valtionosuutta sellaisiin opetustoimen kustannuksiin, joiden osalta kunnille ei ole säädetty kotikuntien maksuosuusvelvollisuutta. Näin ollen

kunnalle laskettaisiin erikseen valtionosuus kansalaisopistojen ja musiikkioppilaitoksissa järjestettävän muun kuin ammatillisen koulutuksen osalle. Myös kunnan museolle, teatterille ja orkesterille valtionosuus laskettaisiin erikseen. Valiokunta pitää tätä perusteltuna siksi, että mainitut taidelaitokset yleensä palvelevat laajempia alueita kuin yhtä kuntaa. Mainittuja laitoksia ylläpitävät usein myös yksityiset yhteisöt ja säätiöt.

Valiokunta toteaa, että uudistus antaa kunnille nykyistä paremmat mahdollisuudet toimia pitkäjänteisemmin tarkoituksenmukaisemmalla tavalla. Kunnilla on entistä vapaampi harkinta valtionosuuksien kohdentamisessa kunnan sisällä.

Valiokunta korostaa myös kuntien velvollisuutta opetuksen järjestämisessä. Valiokunta pitää tärkeänä, että kunnat panostavat koulutukseen siten, että tasapuolisesti voidaan turvata koulutuksen laatu ja saatavuus.

Toisaalta valiokunta korostaa sitä, etteivät kuntien valtionosuusjärjestelmän muutokset saa johtaa kohtuuttomuuksiin yksittäisten kuntien osalta, vaan valtio pyrkii tätä kautta turvaamaan kunnan mahdollisuudet koulutuksen järjestämiseen. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan kuitenkin on vaarana, että osa kunnista voi lakia sovellettaessa joutua kokonaisuutena laskien maksajan rooliin. Tämä kehitys voidaan estää valtioneuvoston käytettävissä olevin keinoin.

Valiokunta pitää ylläpitäjien toiminnan kannalta välttämättömänä, että valtionosuuksien määräytymisperusteet ja rahoitusta koskevat laskelmat ja päätökset tiedotetaan selkeästi ja riittävän ajoissa.

Rahoitusjärjestelmän rakenne

Ehdotuksen mukaan valtionosuus määräytyisi niiden toimintojen osalta, joihin kotikunnalla on maksuvelvollisuus, oppilasta kohden lasketujen yksikköhintojen perusteella lasketun kunnan valtionosuuden perusteen ja kunnan asukasta kohden lasketun markkamäärän perusteella määrätyn kunnan rahoitusosuuden erotuksena. Kunnan rahoitusosuus laskettaisiin nykyisiä erisuuruisia valtionosuusprosentteja vastaavasti erikseen toisaalta opetustoiminta ja kirjastoa varten ja erikseen kulttuuritoimintaa ja taiteen perusopetusta varten. Yksikköhintojen laskentaperusteet säilyisivät pääosin ennallaan.

Valiokunta pitää ehdotettua rahoitusjärjestelmän rakennetta opetustoimen osalta kannatettavana. Kaikille kunnille yhtä suureksi määrättä-

vällä asukaskohtaisella kunnan rahoitusosuudella tasataan kunnille opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuustehtävistä aiheutuvaa rasitusta. Ehdotus korostaa tältä osin myös oppilaiden vapaata hakeutumisoikeutta haluamaansa oppilaitokseen. Kunnassa asuvien oppilaiden hakeutuminen muihin kuin kunnan ylläpitämiin oppilaitoksiin ei vaikuttaisi kunnan osuuden suuruuteen, toisin kuin nykyiset erilliset oppilaiden kotikuntien maksuosuudet.

Kuntayhtymän ja yksityisen ylläpitäjän rahoituksen myöntäminen ja maksaminen

Hallituksen esityksen mukaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukainen rahoitus ehdotetaan myönnettäväksi ja maksettavaksi nykyisestä poiketen kaikilta osin toiminnan järjestämisestä vastaavalle oppilaitoksen tai muun laitoksen ylläpitäjälle. Nykyään peruskoulun ja peruskoulua korvaavan koulun sekä kunnan tai kuntayhtymän ylläpitämän lukion, aikuislukion, ammatillisen oppilaitoksen ja ammattikorkeakoulun osalta valtionosuus myönnetään oppilaiden kotikunnille. Kuntayhtymän ylläpitämän muun laitoksen kuin oppilaitoksen osalta valtionosuus myönnetään nykyisin kuntayhtymän jäsenkunnille.

Valiokunta pitää ehdotusta koulutuksen järjestämisen ja sen kehittämismahdollisuuksien kannalta kannatettavana. Valiokunta korostaa sitä, että kuntayhtymien rooli ammatillisen koulutuksen järjestämisessä on maassamme merkittävä: kuntayhtymät järjestävät 70 prosenttia maamme ammatillisesta koulutuksesta. Kun rahoitus ehdotetaan myönnettäväksi ja maksettavaksi suoraan ylläpitäjille, voidaan luopua nykyisestä hallinnollisesti työlästä järjestelmästä, jossa oppilaiden kotikunnille myönnetty valtionosuudet kotikuntien maksuosuuksilla lisättyinä kuitenkin maksetaan suoraan oppilaitosten ylläpitäjille. Se, että uudessa järjestelmässä rahoitus myönnetään oppilaiden kotikuntien sijasta kaikilta osilta oppilaitosten ylläpitäjille, ei sinällään nettomääräisesti aiheuta muutoksia ylläpitäjien ja kotikuntien taloudelliseen asemaan. Valiokunta kuitenkin pitää välttämättömänä, että uuden järjestelmän toimivuutta ja tarkoituksenmukaisuutta seurataan ja tarvittaessa tehdään tarpeelliset parannusehdotukset.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että ehdotettu valtionosuuden myöntäminen ja maksaminen suoraan ylläpitäjille ei vähennä kuntien osuutta koulutuksessa, koska kuntayhtymissä ja

muissa kuntien yhteistyöelimissä on kunnanvaltuustojen valitsemat edustajat. Näin ollen valiokunta katsoo, että kuntien, jotka ovat kuntayhtymien tai vastaavien omistajia, etu tulee otettua huomioon päätöksenteossa.

Yksikköhinnat

Hallituksen esityksen mukaan eri oppilaitosmuotojen yksikköhintojen laskentaperusteet säilyvät pääosin ennallaan. Sen johdosta sivistysvaliokunnalla ei ole huomautettavaa.

Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota yksikköhintojen tarkistamiseen. Erityisesti valtiontalouden säästämistarpeen vuoksi yksikköhinnat eivät kaikilta osin vastaa todellisia kustannuksia. Yksikköhinnoilla on kuitenkin ohjaavaa vaikutusta kunnallisten ylläpitäjien toimintaan ja yksityiset ylläpitäjät joutuvat toimimaan valtionosuuden perusteena olevilla yksikköhinnoilla. Sen vuoksi valiokunta pitää tärkeänä, että yksikköhinnat vastaisivat todellisia kustannuksia.

Valiokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että nykyisin yksikköhinnat tarkistetaan joka neljäs vuosi. Edellä todettuun viitaten

valiokunta edellyttää, että hallitus selvittää mahdollisuudet tarkistaa yksikköhintoja nykyistä useammin, esimerkiksi joka toinen vuosi.

Lisäksi valiokunta kiinnittää huomiota ammattikorkeakoulujen yksikköhintojen porrastamiseen. Eri koulutusalojen ja tutkintojen välillä on koulutuksen hinnassa eroja, jotka tulee ottaa huomioon yksikköhintoja porrastettaessa koulutuksen vaatimusten mukaisesti.

Teattereiden valtionosuudet

Teattereiden valtionosuuksista säädetään rahoituslain 9 e ja 25 §:ssä. Ehdotuksen mukaan opetusministeriö vahvistaa teattereiden yksikköhinnan laskennallista henkilötyövuotta kohden vuosittain valtion talousarvion rajoissa. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että vuoden 1997 valtion talousarvioehdotuksen mukaan hallituksen aikomuksena ei ole lisätä teattereiden ja orkestereiden henkilötyövuosien määrää ensi vuoden jälkeen enää lähivuosina. Valiokunta kuitenkin katsoo, että teatteritoiminnan luonne vaatii joustavuutta myös henkilötyövuosien määrässä. Sen vuoksi valiokunnan mielestä henkilötyövuosien määrää tulee tarkastella vuosittain ottaen huomioon teatterialan muutokset.

Liikuntatoiminnan ja nuorisotyön valtionosuudet

Valiokunta pitää hyvänä 18. ja 19. lakiehdotuksiin sisältyviä ehdotuksia siitä, että kunnan tulee käyttää näissä laeissa tarkoitettujen valtionosuudet liikuntalain 5 §:n ja nuorisotyölain 2 §:n mukaisesti tarkoituksiin.

Valiokunta on useassa yhteydessä kiinnittänyt huomiota siihen, että veikkausvoittovaroja on joutunut usean vuoden ajan jouduttu käyttämään lakisääteisiin menoihin. Valiokunta viittaa mietinnönsään 8/1996 vp hyväksymäänsä lausumaan.

Yksityiskohtaiset kannanotot

5. lakiehdotus

Sairaalakoulut. Ehdotettu uudistus tarkoittaisi sairaalakoulujen osalta sitä, että luovuttaessa nykyisestä laskutusmahdollisuudesta sairaalakoulut joutuisivat neuvottelemaan erikseen jokaisen koulun oppilaan kotikunnan kanssa, ja yksittäisten oppilaiden kohdalla jouduttaisiin ehkä menemään osin myös maksusitoumuskäytäntöön. Sairaalakouluissa oppilasvaihtuvuus on suuri ja oppilaat tulevat usean kunnan alueelta. Lisäksi samankin sairaalakoulun sisällä eri opetusryhmissä on hyvinkin erityyppisiä potilaita, joiden sairaus ja erityistarpeet asettavat opetukselle erityisvaatimuksia. Varsinaisen opetuksen ohella erityisesti psykiatrian ja lastenneurologian erikoisalojen potilaiden tutkimukseen ja hoitoon liittyy paljon kouludiagnostista työtä, neuvotteluja sekä keskussairaalan henkilökunnan että lapsen tai nuoren kotikunnan opettajien ja muun opetustoimen henkilöstön kanssa. Riittävä tietojen ja kokemusten välittäminen ja yhteinen suunnittelu on usein ehdoton edellytys lapsen ja nuoren selviytymiselle sairaalahoidon jälkeen. Toisaalta yksilöllisesti määräytyvä pitempiaikainen jälkiseuranta ja konsultointi sekä ongelmien ennaltaehkäisy ovat asioita, joiden toteuttamiseen sairaalakoulun opettajat aktiivisesti osallistuvat. Käytännössä sairaalakouluissa on laskutettu myös näitten varsinaisten koulupäivien lisäksi jälkihuollosta ja konsultaatiosta määrätyn suoritehinnan mukaan.

Sivistysvaliokunta katsoo, että lakiehdotukseen tulisi kirjata sairaalaopetusta järjestävälle kunnalle laskutusoikeus todellisten kulujen mukaan. Kotikunnan maksuvelvollisuuden säätämiseksi valiokunta ehdottaa kumottavaksi ehdotetun 40 a §:n paikalle sisällöltään uutta 40 a §:ää.

14 §: Valiokunta kiinnittää huomiota siihen,

että asetuksella on tarkoitus säätää kuntakohtaisten yksikköhintojen porrastamisesta, jolloin korotusperusteena voi tietyin edellytyksin olla yläasteen ylläpitäminen.

14 a §: Lakiehdotuksen 14 a §:n 1 momentissa on tekninen virhe. Sen vuoksi valiokunta ehdottaa sanallista muutosta 14 a §:ään.

28 §: Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi kokonaan uusi kuntien valtionosuuslaki. Siinä verotuloihin perustuvasta valtionosuuden tasauksesta ehdotetaan säädettäväksi 7 §:ssä. Voimassa olevassa kuntien valtionosuuslaissa (688/92) asiasta säädetään 9 §:ssä. Voimassa olevassa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain perustamishankkeen valtion-

osuusasteikkoa koskevassa 28 §:n 1 momentissa, sellaisena kuin se on 18 päivänä joulukuuta 1995 annetussa laissa (1448/95), viitataan kumottavaksi ehdotetun kuntien valtionosuuslain 9 §:ään. Sen vuoksi valiokunta ehdottaa 28 §:ssä olevan viittauksen muutettavaksi uuden kuntien valtionosuuslain 7 §:ään.

Edellä esitetyn perusteella sivistysvaliokunta kunnioittavasti esittää,

että 5. lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

Laki

opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta 3 päivänä elokuuta 1992 annetun lain (705/92) 11, 18, 20 ja 21 (*poist.*) §,

sellaisina kuin niistä ovat 18 § osittain muutettuna 26 päivänä heinäkuuta 1993 annetulla lailla (718/93) ja 21 § 18 päivänä joulukuuta 1995 annetussa laissa (1448/95) (*poist.*),

muutetaan 1 ja 2 §, 3 §:n johdantokappale sekä 1 ja 4 kohta, 2 luvun otsikko, 6, 7, 7 a, 8—10, 12 ja 13 §, 14 §:n 1 momentti, 14 a §:n 1 momentti, 16 §:n 1 momentti, 19 §:n johdantokappale, 3 luvun otsikko, 23 §:n 1 momentti, 24 ja 25 §, 28 §:n 1 momentti ja 39 §, 40 §:n 1—4 momentti, 40 a, 41 ja 43 §, 44 §:n 1 momentti sekä 45 §,

sellaisina kuin niistä ovat 6 § osittain muutettuna (*poist.*) 22 päivänä joulukuuta 1993 annetulla lailla (1454/93) ja 3 päivänä maaliskuuta 1995 annetulla lailla (261/95), 7 § osittain muutettuna mainituilla 26 päivänä heinäkuuta 1993 ja 3 päivänä maaliskuuta 1995 annetuilla laeilla, 7 a §, 14 §:n 1 momentti ja 40 §:n 2 momentti mainitussa 26 päivänä heinäkuuta 1993 annetussa laissa, 8 § muutettuna mainituilla 26 päivänä heinäkuuta 1993, 22 päivänä joulukuuta 1993, 3 päivänä maaliskuuta 1995 ja 18 päivänä joulukuuta 1995 annetuilla laeilla, 9 § muutettuna mainituilla 26 päivänä heinäkuuta 1993, 3 päivänä maaliskuuta 1995 ja 18 päivänä joulukuuta 1995 annetuilla laeilla, 12 § 17 päivänä heinäkuuta 1995 annetussa laissa (958/95), 14 a §:n 1 momentti ja 19 §:n johdantokappale mainitussa 3 päivänä maaliskuuta 1995 annetussa laissa, 24 ja 40 a § mainitussa 22 päivänä joulukuuta 1993 annetussa laissa, 39 § osittain muutettuna mainituilla 26 päivänä heinäkuuta 1993, 3 päivänä maaliskuuta 1995 ja 18 päivänä joulukuuta 1995 annetuilla laeilla sekä 29 päivänä joulukuuta 1994 annetulla lailla (1456/94), 28 §:n 1 momentti sekä 40 §:n 1, 3 ja 4 momentti mainitussa 18 päivänä joulukuuta 1995 annetussa laissa sekä 45 § osittain muutettuna viimeksi mainitulla lailla,

lisätään 3 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna mainitulla 3 päivänä maaliskuuta 1995 annetulla lailla, uusi 2 momentti, lakiin uusi 9 a—9 f §, lakiin uusi 2 a luku, johon samalla siirretään 10, 12—14, 14 a, 15, 16, 16 a, 17 ja 19 §, 14 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa 26 päivänä heinäkuuta 1993 annetussa laissa, uusi 4 momentti, 14 a §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa 3 päivänä maaliskuuta 1995 annetussa laissa, uusi 3 ja 4 momentti, 15 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna mainitulla 26 päivänä heinäkuuta 1993 annetulla lailla, uusi 3 momentti, 16 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna viimeksi mainitulla lailla, uusi 3 momentti sekä 19 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna mainitulla 3 päivänä maaliskuuta 1995 annetulla lailla, uusi 1 a kohta seuraavasti:

1—3 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

2 luku

Käyttökustannusten rahoitus

6—9 f §

(Kuten hallituksen esityksessä)

2 a luku

Opetustoimen yksikköhinnat

10—14 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

14 a §

Ammattikorkeakoulun yksikköhinnan laskeminen

Ammattikorkeakoulujen yksikköhinnat opiskelijaa kohden lasketaan joka neljäs vuosi ammattikorkeakoulututkinnoittain siten, että kuhunkin tutkintoon johtavasta koulutuksesta kunnallisissa, yksityisissä ja valtion ammattikorkeakouluissa *yksikköhintojen määrittämistä edeltäneenä vuonna* aiheutuneet valtakunnalliset kokonaiskustannukset jaetaan tutkintoa suorittavien opiskelijoiden yhteismäärällä mainittuna vuonna. Yksikköhintoja voidaan porrastaa, sen mukaan kuin asetuksella säädetään, ottamalla huomioon tutkintoon johtavien koulutusohjelmien ja muiden opetusjärjestelyjen kustannuk-

sisä olevat olennaiset erot. Jos tutkintoon johtavasta koulutuksesta aiheutuneita kustannuksia ei ole mahdollista selvittää, lasketaan yksikköhinta asianomaisen koulutusalan tutkinnoista aiheutuneiden kokonaiskustannusten perusteella. Ammatillisten erikoistumisopinnot yksikköhintana opiskelijaa kohden käytetään ammatikorkeakouluja varten 10 §:n nojalla vahvistettua yksikköhintojen keskimääräistä markkamäärää. Yksikköhinnat lasketaan siten, että yksikköhinnat kerrottuna opiskelijamäärällä yhteenlaskettuina vastaavat mainittuja kokonaiskustannuksia.

valtionosuus määräytyy siten, että kukin tasausraja laskettu vähintään yhden prosentin suuruisen tasatun verotulon kasvu vähentää valtionosuutta yhdellä prosenttiyksiköllä siihen saakka, kunnes valtionosuus on 25 prosenttia. Perustamishankkeen valtionosuusprosentti määräytyy valtionosuuden myöntämivuodelle määritellyn tasatun verotulon perusteella.

(3 ja 4 mom. kuten hallituksen esityksessä)

15—19 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

3 luku

Kulttuuritoimen yksikköhinnat

23—25 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

28 § (uusi)

Perustamishankkeen valtionosuusasteikko

Perustamishankkeeseen myönnetään valtionosuutta 25—50 prosenttia 27 §:ssä tarkoitettua valtionosuuden laskennallisesta perusteesta. Valtionosuus määräytyy kuntien valtionosuuslain 7 §:n mukaisesti kunnan asukasta kohden lasketun tasatun laskennallisen verotulon (*tasattu verotulo*) perusteella. Kunta saa valtionosuutta 50 prosenttia, jos sen tasattu verotulo on tasausrajan. Jos tasattu verotulo ylittää tasausrajan,

Edelleen sivistysvaliokunta esittää kunnioittaen,

Helsingissä 19 päivänä marraskuuta 1996

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Kirsti Ala-Harja /kok, varapuheenjohtaja Jukka Gustafsson /sd ja jäsenet Tapio Karjalainen /sd, Ossi Korteniemi /kesk, Markku Markkula /kok, Arja

39—40 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

40 a § (uusi)

Sairaalaopetusta saavan peruskoulun oppilaan kotikunnan maksuosuus

Kunta, joka on peruskoululain 11 §:ssä tarkoitettua sairaalaopetusta saavan oppilaan kotikuntalaisia tarkoitettu kotikunta hoidon aikana, on velvollinen maksamaan oppilaasta sairaalan sijaintikunnalle maksuosuuden, joka lasketaan kertomalla hoitopäivien määrä sairaalan sijaintikunnalle opetuksesta hoitopäivää kohden aiheutuvilla keskimääräisillä todellisilla vuosikustannuksilla. Mainituista kustannuksista vähennetään sairaalaopetusta saavista oppilaista sairaalan sijaintikunnalle laskettujen valtionosuuden perusteiden mukainen markkamäärä. Oppilaan kotikunta ja sairaalan sijaintikunta voivat sopia maksuosuudesta myös toisin kuin edellä tässä pykälässä säädetään.

41—45 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulosäännös

(Kuten hallituksen esityksessä)

että hallintovaliokunta laatiessaan mietintöään muutoinkin ottaa huomioon, mitä tässä lausunnossa on esitetty.

Ojala /sd, Kalevi Olin /sd, Päivi Räsänen /skl, Aino Suhola /kesk, Säde Tahvanainen /sd, Hannu Takkula /kesk, Irja Tulonen /kok, Anu Vehviläinen /kesk (osittain) ja Ulla-Maj Wideroos /r.

Eriävä mielipide

Hallituksen esitys merkitsee joiltakin osin heikennystä perusopetuksen tasa-arvon ja saataavuuden kannalta. Toivomme, että hallintovaliokunta — laatiessaan mietintöä kuntien valtionosuuslaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi — ottaisi tämän näkökulman riittäväällä tavalla huomioon.

Mielestämme pienten koulujen asema on jatkossakin lainsäädännöllä riittävästi turvattava. Sen vuoksi 5. lakiehdotuksen 12 §:n tulisi kuulua muutoin hallituksen esityksen ja valiokunnan lausunnon esittämällä tavalla, mutta hallituksen esityksen ja valiokunnan lausunnon sijasta lause ”Kuntakohtaisia yksikköhintoja porrastetaan, sen mukaan kuin asetuksella säädetään, kunnan kouluverkon rakenteen, peruskoululain 36 a §:ssä tarkoitettua erityisopetusta saavien oppilaiden määrän ja kunnan asukastiheyden perusteella” tulisi muuttaa. Muutos tarkoittaa myös sitä, että peruskoululain 84 d §:ää ei tule kumota.

Edellä todettuun viitaten esitämme,

että 5. lakiehdotuksen 12 §:n 1 momentti hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

12 §

Peruskoulun yksikköhinnan laskeminen

Kuntien peruskoulujen yksikköhinnat oppilasta kohden lasketaan joka neljäs vuosi peruskouluista ja peruskoulua korvaavista kouluista yksikköhinnan määräämistä edeltäneenä vuonna aiheutuneiden valtakunnallisten kokonaiskustannusten perusteella. *Kuntakohtaisia yksikköhintoja laskettaessa otetaan huomioon, sen mu-*

kaan kuin asetuksella tarkemmin säädetään, peruskoululain 84 d §:n mukaan laskettu kunnan peruskoulujen rakennetta ja opetuksen järjestämistapaa kuvaava tunnusluku, yläasteen ylläpitäminen ja kunnan asukastiheys sekä peruskoululain 36 a §:ssä tarkoitettua erityisopetusta saavien oppilaiden määrä. Ruotsinkielisissä ja kaksikielisisä kunnissa yksikköhintoja korotetaan kymmenellä prosentilla ruotsinkieliseen opetukseen ja saamelaiden kotiseutualueen kunnissa vastaavalla prosenttimäärällä saamenkieliseen opetukseen osallistuvien oppilaiden osalta. Saaristokunnissa, joissa yli puolella asukkaista ei ole kiinteää kulkuyhteyttä mantereeseen, yksikköhintaa korotetaan kahdellakymmenellä prosentilla. Muissa saaristokunnissa yksikköhintaa korotetaan kymmenellä prosentilla. Asianomainen ministeriö voi lisäksi erityisestä syystä hakemukselta korottaa tässä momentissa säädetyllä tavalla laskettua yksikköhintaa.

Mielestämme nyt voimassa oleva säännöstö turvaa ehdotettua paremmin pienten ammattikouluyksikköjen säilymistä. Voimassa oleva säännöstö on ollut erityisen tärkeä harvaan asutuilla maaseutualueilla ja parantanut koulutuksellista tasa-arvoa.

Mielestämme ammatillisten oppilaitosten majoitusedun siirtoa yleiseen opintotukeen ei tule toteuttaa. Yksikköhintojen määräytymisessä tulee nykyiseen tapaan säilyttää erillinen majoituksen yksikköhinta ja turvata täten maksuttomien asuntolapaikkojen säilyminen.

Edellä esitetyn perusteella esitämme,

että 5. lakiehdotuksen 14 § hylätään.

Helsingissä 19 päivänä marraskuuta 1996

Ossi Korteniemi /kesk
Hannu Takkula /kesk

Anu Vehviläinen /kesk
Aino Suhola /kesk

Päivi Räsänen /skl